

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ СОЦІОЛОГІЇ
KIEV INTERNATIONAL INSTITUTE OF SOCIOLOGY

Вул.Волоська 8/5, Київ, 04070, Україна; тел. /факс (+38 044) 537-3376, ел-пошта: office@kiis.com.ua
8/5 Voloska St, Kyiv, 04070, Ukraine; phone/fax (+38 044) 537-3376, e-mail: office@kiis.com.ua
www.kiis.com.ua

Прес-конференція

**“Президентські вибори-2004:
останні рейтинги та прогнози”**

**15 жовтня 2004 р.
УНІАН**

**Організатори Круглого столу —
Фонд “Демократичні ініціативи”, Київський міжнародний інститут
соціології та Центр “Соціс”.**

Учасники:

- **Ірина Бекешкіна** — науковий керівник Фонду “Демократичні ініціативи”, старший науковий співробітник Інституту соціології НАН України;
- **Ілько Кучерів** — директор Фонду “Демократичні ініціативи”;
- **Володимир Паніотто** — генеральний директор Київського міжнародного інституту соціології, професор Національного університету “Кієво-Могилянська Академія”;
- **Наталія Погоріла** — директор Центру “Соціс”.
- **Валерій Хмелько** — президент Київського міжнародного інституту соціології, професор Національного університету “Кієво-Могилянська Академія”.
- **Микола Чурилов** — президент Центру “Соціс”.

Ведучий: **Віталій Довгич** — експерт Фонду “Демократичні ініціативи”.

Якщо Ви хочете регулярно отримувати матеріали Фонду “Демократичні ініціативи” електронною поштою, будь ласка, зверніться до нас за адресою **dif@carrier.kiev.ua** і ми внесемо Вас до свого списку розсилки. Матеріали Фонду можна знайти за адресою **http://www.dif.org.ua**.

Пам’ятайте головне:

Чотири обов’язкові запитання журналіста щодо опитування громадської думки:

- 1. Хто проводив опитування?**
- 2. Коли?**
- 3. Кого опитував?**
- 4. Яка похибка?**

За три тижні до виборів Віктор Янукович дещо випереджає Віктора Ющенка

- Зростає частка населення, що знає дату проведення президентських виборів: за три тижні до виборів вона становить 83% (наприкінці серпня — 55%).
- Зростає частка населення, що має намір обов'язково взяти участь у виборах, — від 68% наприкінці серпня до 75% на початку жовтня. Ще 14.5% за три тижні до виборів думають, що скоріше за все голосуватимуть (17% наприкінці серпня).
- У першу декаду жовтня в першому турі президентських виборів найбільше виборців збираються проголосувати за Віктора Януковича (31.4%); другий за кількістю голосів — Віктор Ющенко (29.0%). Серед тих, хто обов'язково збирається проголосувати, Віктора Януковича в першому турі готові підтримати 34.2% виборців, Віктора Ющенка — 33.6%.
- Петра Симоненка в першому турі готові підтримати 3.2% виборців, Олександра Мороза — 4.4% і Наталю Вітренко — 0.9%. Жоден з решти кандидатів не набирає 1%. 11 кандидатів взагалі не отримали в опитуванні жодного голосу. 19% виборців зі своїм вибором ще не визначилися.
- Зростає впевненість виборців у своєму виборі. Серед тих, хто збирається голосувати за Віктора Ющенка в першому турі, абсолютно впевнені у своєму виборі 87%, серед виборців Петра Симоненка — 83%, Віктора Януковича — 82%, Олександра Мороза — 74%.
- Зростання виборчого рейтингу Віктора Януковича відбулося за рахунок осіб пенсійного віку, що отримали добавку до пенсій. З цим пов'язане й зменшення рейтингів Петра Симоненка і Олександра Мороза.
- Протягом серпня-жовтня підвищення пенсій, зарплат і стипендій тощо торкнулося 43% населення, переважно — людей пенсійного віку. У Віктора Ющенка в першому і другому турах перевага серед тих, хто або не отримав протягом останніх двох місяців додаткових коштів, або отримав у сумі менше 30 гривень. Голосування за Віктора Януковича і в першому, і в другому турі переважає серед тих, хто отримав добавку не менше, ніж 60 гривень.

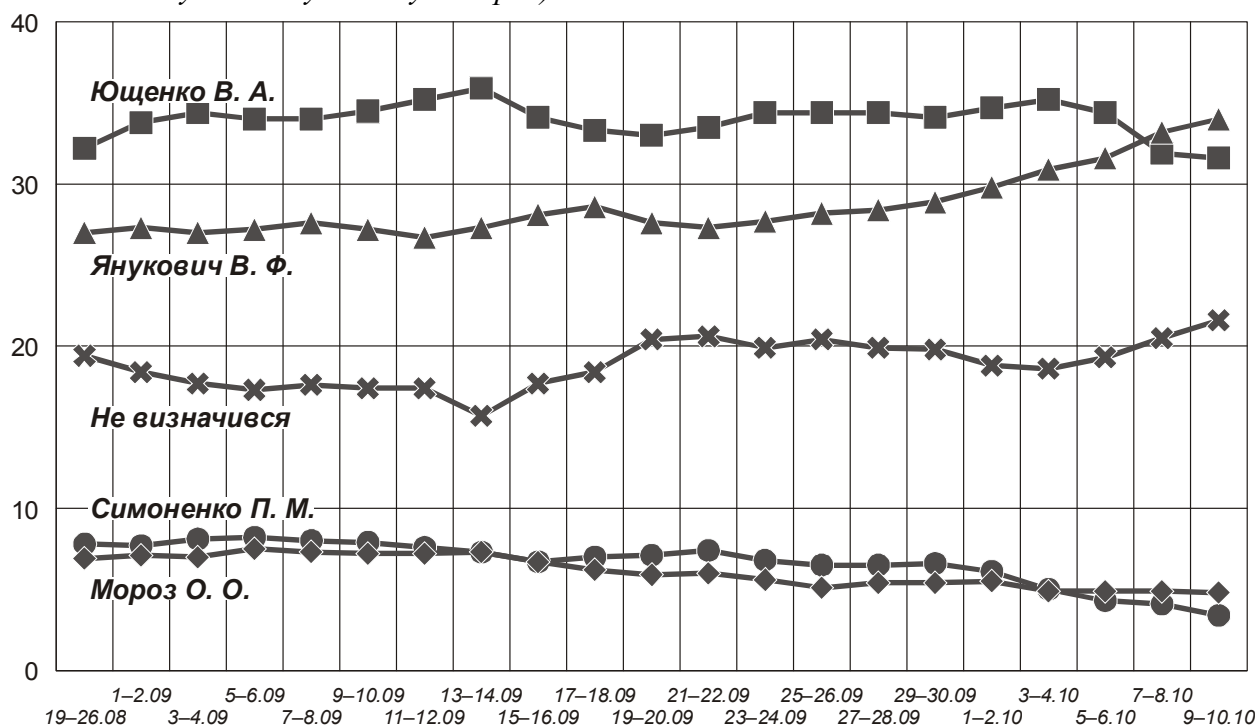
- За віковою ознакою в першому турі Віктор Ющенко переважає серед молоді віком до 30 років (40.2% проти 29.7% у Януковича серед тих, хто готовий іти на вибори); у групі виборців середнього віку Віктор Янукович (32.0%) і Віктор Ющенко (31.7%) тримають паритет; у групі виборців, старших за 55 років, у першому турі перемагає Віктор Янукович (39.6% проти 26.2% у Ющенко).
- У першій декаді жовтня в першому турі виборів Віктор Ющенко найбільше голосів набрав би у Західному (66%) і Центральному (44%) регіонах; Віктор Янукович — у Східному (57%) і Південному (46%) регіонах.
- Якщо до другого туру вийдуть Віктор Ющенко і Віктор Янукович, за Віктора Януковича у першій декаді жовтня готові проголосувати 38.5%, за Віктора Ющенка — 37.3%. Ще 5.9% мають намір проголосувати проти обох кандидатів, а 14.3% ще не визначилися.
- Серед тих, хто збирається голосувати за Віктора Ющенка у другому турі, абсолютно впевнені у своєму виборі 80%, серед виборців Віктора Януковича — 78%.
- У другому турі Віктор Ющенко має явну перевагу серед молодих виборців віком до 30 років (46.0% проти 35.8% у Віктора Януковича) та деяку перевагу серед виборців середнього віку (40.7% проти 38.4%); натомість виборці старше 55 років у другому турі підтримують Віктора Януковича (47.0% проти 33.5% у Віктора Ющенка).
- У першій декаді в другому турі виборів Віктор Ющенко найбільше голосів набрав би у Західному (73%) і Центральному (58%) регіонах; Віктор Янукович — у Східному (66%) і Південному (57%) регіонах.
- У разі виходу у другий тур Віктора Ющенка і Віктора Януковича голоси, отримані Олександром Морозом, переходять здебільшого до В. Ющенка (34%), 11% — до В. Януковича, 20% — проти обох, а голоси, отримані Петром Симоненком, переходять переважно до В. Януковича (32%), до В. Ющенка — 10%. Значна частина прихильників лідера комуністів у разі виходу у другий тур В. Ющенка і В. Януковича готова проголосувати проти обох кандидатів (32%). Певна частина виборців, які не визначилися щодо голосування у першому турі, визначилися з голосуванням у другому: 23% з них ладні проголосувати за В. Ющенка, 22% — за В. Януковича. Серед тих, хто у першому турі проголосує проти всіх, у другому турі 10% готові проголосувати за В. Ющенка і 10% — за В. Януковича.

- Основними інформаційними джерелами, що впливають на електоральний вибір, є телебачення (31%), публікації в газетах (16%) і поради людей, яким довіряють (12.5%). Найменш впливає на виборців реклама на щитах і плакатах (2%).
- Серед причин вибору кандидата головними є ідеї, пропозиції кандидата (31%), особисті якості кандидата (19%), те, що кандидат виражає інтереси виборців (18%) і досвід попередньої діяльності (15%). У порівнянні з кінцем серпня зросла роль ідей і пропозицій як причини електорального вибору (з 26% до 31%) і зменшилася кількість тих, хто не може пояснити, чому він підтримує того чи іншого кандидата (з 8% до 2%).
- Порівняно з вереснем практично незмінною є мотивація голосування за В. Ющенко та В. Януковича. Перше місце в обох кандидатів займає відповідь “Мені подобаються його ідеї”: 48% серед прибічників В. Ющенко та 38% — серед прибічників В. Януковича. 31% прибічників Ющенко як мотив називають те, що він захищає інтереси простих людей, тоді як таких – 16% серед прибічників Януковича. 20% прибічників Януковича визнає, що їх приваблюють його високі шанси на перемогу, серед електорату Ющенко таких — 10%.
- Серед подій, які спонукали голосувати за Януковича, найчастіше називали підвищення пенсій (25% — у жовтні, 17% — у вересні). Інші події, про які питали у відкритому питанні (тобто без альтернатив відповіді), називали дуже мало: найчастіше — замах на В. Ющенко (5% його електорату).
- У те, що вибори пройдуть повністю чесно, без підтасувань, впевнені 11% населення. Але значно більше тих, хто очікує на порушення (72%). Серед них 35% вважають, що окремі порушення будуть, але вони не вплинуть на кінцевий результат, ще 23% впевнені, що будуть такі значні порушення, які суттєво вплинуть на загальний результат, а 14% вважають, що все буде обов’язково підтасовано.
Найбільше схиляються до думки щодо викривлення результатів виборці опозиційних кандидатів: Петра Симоненка, Віктора Ющенко та Олександра Мороза. Майже половина електорату цих кандидатів вважає, що будуть значні порушення, які вплинуть на кінцевий результат, або геть усе буде перекручене. Натомість майже половина електорату Віктора Януковича схиляється до думки, що порушення будуть, але вони не вплинуть на кінцевий результат.
- У тому, що виборча кампанія відбувається чесно і справедливо, впевнені 12% населення. Проте дві третини населення (68%) вважають, що виборча кампанія проходить нечесно: або не зовсім чесно, коли певним кандидатам створюються переваги (45%), або нечесно взагалі, коли певним кандидатам чинять перешкоди (23%).

Найбільше зазначили нечесність виборчої кампанії виборці опозиційних кандидатів: Віктора Ющенка (78%), Олександра Мороза (77%) і Петра Симоненка (75%), проте й більше ніж половина (52%) виборців Віктора Януковича поділяє такі погляди.

- З порушеннями виборчого законодавства особисто стикалися 35% опитаних. Серед основних порушень зазначалися: нерівний доступ різних кандидатів до агітації у газетах, на радіо та телебаченні (15%), агітація посадових осіб за певного кандидата (14%) і тиск керівництва щодо голосування за певного кандидата (13%). Найбільше вказували на порушення під час виборчої кампанії виборці опозиційних кандидатів: Олександра Мороза, Віктора Ющенка і Петра Симоненка, і менше — прихильники Віктора Януковича.
- Єдиним кандидатом, якому створюються найсприятливіші умови у виборчій кампанії, було названо Віктора Януковича (58%).
- Кандидатами, яким чиняться найбільші перешкоди, було названо Віктора Ющенка (35%), Петра Симоненка (5%) і Олександра Мороза (4%).
- Зростає частка населення, яка вважає, що їхня особиста участь безперечно або певною мірою вплине на майбутнє України (62% у першій декаді жовтня, 57% наприкінці серпня). Протилежної точки зору дотримується 31% населення (37% наприкінці серпня).
- Зовнішньополітичними пропозиціями, що позитивно впливають на голосування за певного кандидата, є: найтісніші зв'язки України з ЄП (67%), надання російській мові статусу другої державної (53%), вступ України до Європейського Союзу (45%), можливість подвійного громадянства (43%); негативно — вступ України до НАТО (41.5%).
- У зовнішній політиці в разі перемоги Віктора Ющенка населення очікує покращання відносин з Америкою (52%), Євросоюзом (44%), НАТО (32%) і переважно збереження в нинішньому стані відносин з Росією (30%) і країнами СНД (31%). У разі перемоги Віктора Януковича населення очікує поліпшення стосунків з Росією (57%) і країнами СНД (51%) і переважно збереження на нинішньому рівні відносин з Америкою (29%), Євросоюзом (28%) і НАТО (28%).

За кого з кандидатів Ви збираєтеся голосувати на виборах Президента?* (% до тих, хто планує взяти участь у виборах)

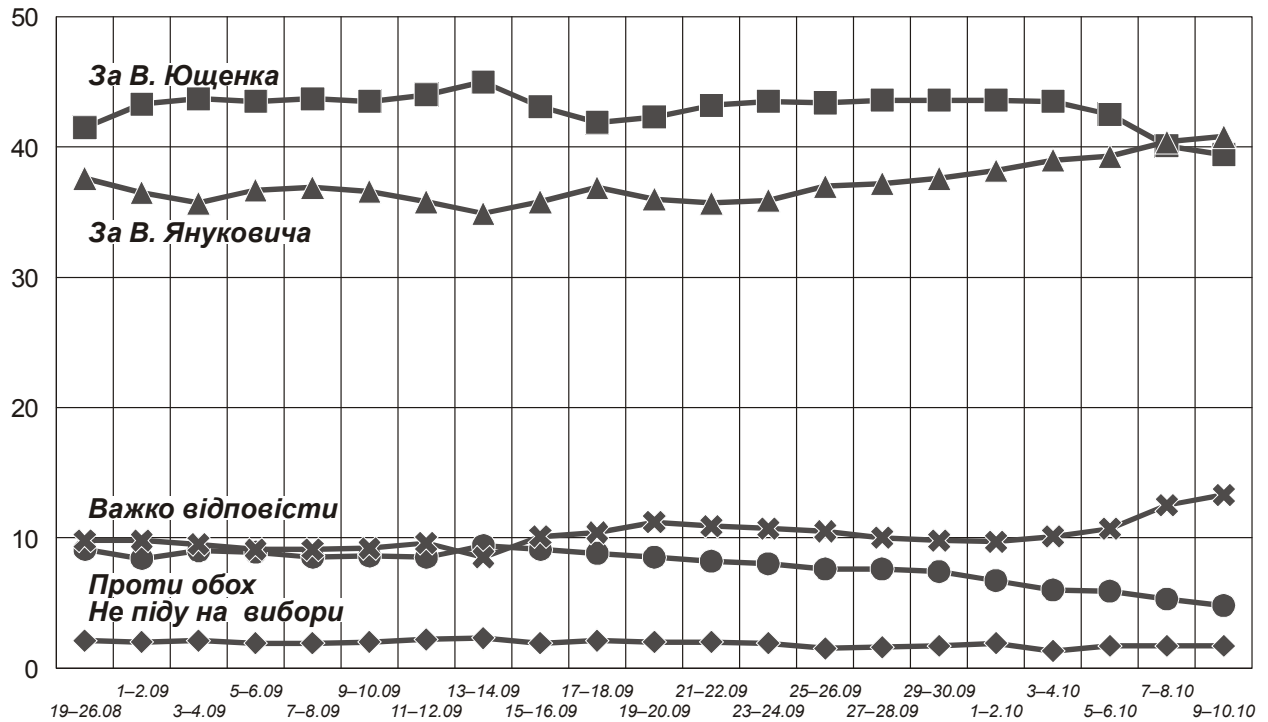

	19-26.08	11-12.09	19-20.09	5-6.10	7-8.10	9-10.10
Базилюк О. Ф.	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
Бойко Б. Ф.	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
Бродський М. Ю.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Вітренко Н. М.	2.0	1.8	1.3	1.0	1.0	0.9
Волга В. О.	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
Грабар М. Ф.	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Душин І. Л.	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
Збітнев Ю. І.	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Кінах А. К.	0.5	0.6	0.7	0.6	0.5	0.3
Козак Р. М.	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0
Комісаренко С. В.	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1
Кононов В. М.	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
Корчинський Д. О.	0.2	0.2	0.0	0.2	0.2	0.1
Кривобоков В. А.	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Мороз О. О.	6.9	7.2	5.9	4.9	4.9	4.8
Нечипорук В. П.	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
Омельченко О. О.	0.4	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3
Ржавський О. М.	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0
Рогожинський М. В.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Симоненко П. М.	7.8	7.6	7.1	4.3	4.1	3.4
Черниш Г. С.	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
Черновецький Л. М.	0.4	0.7	0.9	0.4	0.5	0.6
Чорновіл А. В.	0.2	0.0	0.2	0.2	0.2	0.1
Ющенко В. А.	32.2	35.2	33.0	34.4	31.9	31.6
Яковенко О. М.	0.4	0.2	0.3	0.7	0.7	0.6
Янукович В. Ф.	27.0	26.7	27.6	31.6	33.2	34.0
Не визначився	19.4	17.4	20.4	19.3	20.5	21.6

* Тут і на наступній сторінці використано дані загальноукраїнського хвильового опитування за результатами останніх хвиль, проведеного Фондом "Демократичні ініціативи" і Центром "Соціс". Установочне (стартове) опитування проведено з 19 до 26 серпня (перша колонка), шоста хвиля — 11-12 вересня (друга колонка), а двадцята — 9-10 жовтня 2004 року (остання колонка).

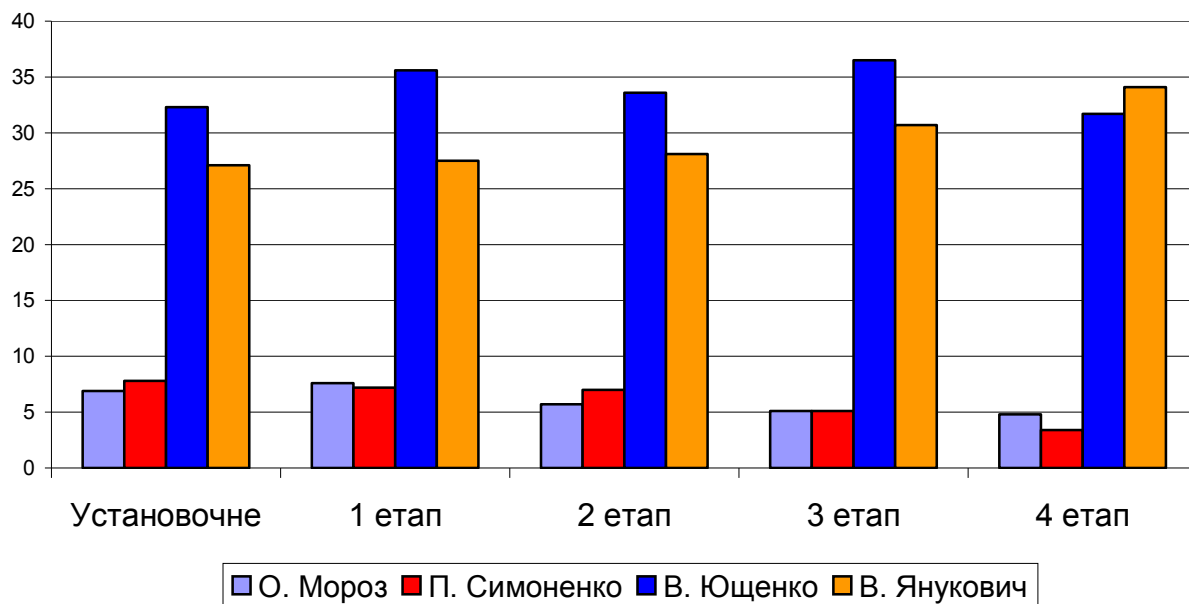
Проти усіх	2.3	1.6	1.7	1.5	1.2	1.1
Не відповіли	0.2	0.2	0.1	0.2	0.5	0.5

Якщо до другого туру вийдуть Віктор Ющенко і Віктор Янукович, за кого Ви проголосуете? (% до тих, хто планує взяти участь у виборах)

	19-26.08	11-12.09	19-20.09	5-6.10	7-8.10	9-10.10
За В. Ющенка	41.5	44.0	42.3	42.5	40.1	39.4
За В. Януковича	37.6	35.8	36.0	39.3	40.4	40.8
Проти обох	9.1	8.5	8.5	5.9	5.3	4.8
Не піду на вибори	2.1	2.2	2.0	1.7	1.7	1.7
Важко відповісти	9.8	9.6	11.2	10.7	12.5	13.3

Динаміка рейтингів основних кандидатів у період з 16 серпня до 9 жовтня 2004 р.*

* З 16 серпня до 9 жовтня 2004 р. було проведено 5 етапів хвильового дослідження: установочне (стартове) дослідження (2000 респондентів) у період з 16 до 25 серпня, 1-й етап — 6 хвиль по 200 респондентів у кожній (з 1 до 11 вересня), 2-й етап — 4 хвилі по 500 респондентів у кожній (з 13 до 19 вересня), 3-й етап — 6 хвиль по 200 респондентів у кожній (з 21 вересня до 1 жовтня), 4-й етап — 4 хвилі по 500 респондентів у кожній (з 3 до 9 жовтня ц.р.).

Голосування у першому турі в залежності від отриманих добавок (до пенсій, зарплат, стипендій)

	<i>Не отримали</i>	<i>Менше 30 грн</i>	<i>Менше 70 грн</i>	<i>Менше 150 грн</i>	<i>Більше 150 грн</i>
Мороз О. О.	5.0	3.2	4.9	4.9	3.0
Симоненко П. М.	2.6	2.4	3.6	5.2	6.1
Ющенко В. А.	33.8	37.0	29.5	26.5	27.3
Янукович В. Ф.	30.3	33.1	35.7	40.5	50.0
Не визначилися	22.4	22.0	24.6	19.6	13.6
Проти усіх	1.4	0.8	0.4	1.0	0.0
Разом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Голосування у першому турі в залежності від віку

	<i>18–29 років</i>	<i>30–54 роки</i>	<i>55 років і старші</i>
Мороз О. О.	3.1	5.5	4.9
Симоненко П. М.	1.8	1.8	6.4
Ющенко В. А.	40.2	31.7	26.2
Янукович В. Ф.	29.7	32.0	39.6
Не визначилися	19.4	23.5	20.8
Проти усіх	1.0	1.5	0.7
Разом	100.0	100.0	100.0

Голосування у другому турі в залежності від отриманих добавок (до пенсій, зарплат, стипендій)

	<i>Не отримали</i>	<i>Менше 30 грн</i>	<i>Менше 70 грн</i>	<i>Менше 150 грн</i>	<i>Більше 150 грн</i>
За В. Ющенка	42.4	43.0	38.1	32.5	33.3
За В. Януковича	36.5	35.9	43.4	48.2	62.1
Проти обох	5.3	4.7	2.7	5.7	0.0
Не піду на вибори	2.0	1.6	1.8	1.0	0.0
Важко відповісти	13.7	14.8	14.2	12.6	4.5
Разом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Голосування у другому турі в залежності від віку

	<i>18–29 років</i>	<i>30–54 роки</i>	<i>55 років і старші</i>
За В. Ющенка	46.0	40.7	33.5
За В. Януковича	35.8	38.4	47.0
Проти обох	4.3	5.5	4.2
Не піду на вибори	2.6	0.9	2.1
Важко відповісти	11.3	14.4	13.1
Разом	100.0	100.0	100.0

**Динаміка електоральної підтримки кандидатів у Президенти
(13–19 вересня — 3–9 жовтня 2004 р.)**

- За два тижні рейтинг В. Ющенко знизився на 2%, а В. Януковича зріс на 6%, якщо брати до уваги всіх, хто ймовірно піде на вибори. За цей самий період знизилися рейтинги П. Симоненка (3.5%) та О. Мороза (1%), а також трохи зросла частка тих, хто не визначився (2%) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Голосування у першому турі (*% до тих, хто напевно або дуже ймовірно підуть на вибори, — 80% у вересні та 89% у жовтні*)

<i>Кандидати</i>	<i>13–19 вересня N=1725</i>	<i>Ті, хто визначився N=1386</i>	<i>3–9 жовтня N=1783</i>	<i>Ті, хто визначився N=1396</i>
Олександр Базилюк	0.0	0.0	0.1	0.1
Богдан Бойко	0.1	0.0	0.0	0.0
Михайло Бродський	0.1	0.1	0.0	0.1
Наталія Вітренко	1.4	1.9	0.9	1.1
Василь Волга	0.1	0.1	0.0	0.0
Микола Грабар	0.0	0.0	0.0	0.0
Ігор Душин	0.1	0.0	0.0	0.0
Юрій Збітнев	0.0	0.0	0.0	0.0
Анатолій Кінах	0.7	0.7	0.3	0.4
Віталій Кононов	0.0	0.1	0.0	0.0
Роман Козак	0.1	0.0	0.0	0.0
Сергій Комісаренко	0.1	0.0	0.1	0.1
Дмитро Корчинський	0.0	0.2	0.1	0.1
Володимир Кривобоков	0.0	0.1	0.0	0.0
Олександр Мороз	5.7	7.1	4.8	6.1
Володимир Нечипорук	0.1	0.1	0.1	0.1
Олександр Омельченко	0.2	0.3	0.3	0.4
Олександр Ржавський	0.2	0.2	0.0	0.0
Микола Рогожинський	0.0	0.0	0.0	0.0
Петро Симоненко	7.0	8.7	3.4	4.3
Григорій Черниш	0.1	0.1	0.1	0.1
Леонід Чернівецький	0.5	0.6	0.6	0.8
Андрій Чорновіл	0.2	0.2	0.1	0.1
Віктор Ющенко	33.6	41.8	31.7	40.5
Олександр Яковенко	0.3	0.4	0.6	0.8
Віктор Янукович	28.1	35.0	34.1	43.6
Не визначився	19.7	---	21.7	---
Проти усіх	2.0	2.5	1.1	1.4

У голосуванні другого туру за найбільш імовірних суперників протягом двох тижнів теж сталися істотні зміни: рейтинг Віктора Ющенко зменшився на 2.5%, а рейтинг Віктора Януковича зріс на 5.1% (див. табл. 2).

Таблиця 2

Голосування у другому турі (% до тих, хто зголосився піти на вибори у першому турі)

Кандидати	13–19 вересня	3–9 жовтня
В. Ющенко	41.9	39.4
В. Янукович	35.7	40.8
Проти обох	7.1	4.8
Не піду на вибори	1.6	1.7
Не визначилися	13.6	13.3
Разом	100.0	100.0

Зміни у перерозподілі голосів між 1-м і 2-м туром
(13–19 вересня — 3–9 жовтня 2004 р.)

- Якщо порівняти переходи голосів у другому турі всередині вересня і на початку жовтня, то можна побачити, що В. Янукович у другому турі добиратиме за рахунок електорату П. Симоненка, який у жовтні більшою мірою розподіляється на користь В. Януковича (32% проти 10% за В. Ющенка) порівняно з вереснем (26% проти 13%). У жовтні електорат О. Мороза розподіляється у другому турі в таких самих пропорціях, як і у вересні, але частка виборців, які вагаються з вибором у другому турі, зросла майже у двічі, з 15% до 28%. (див. табл. 3–4).
- Порівняно з вереснем змінилася також ситуація з тими, хто не визначився, голоси яких раніше розподілялися на користь В. Ющенка (26% проти 23%), а в жовтні поділилися майже порівну.

Таблиця 3

Переходи голосів між першим і другим туром, опитування 13–19 вересня 2004 р.

Голосування у першому турі	Голосування у другому турі				
	За В. Ющенка	За В. Януковича	Проти обох	Не піду на вибори	Важко відповісти
За О. Мороза	41.8	14.3	25.5	3.1	15.3
За П. Симоненка	13.3	25.8	40.8	12.5	7.5
За інших кандидатів (крім В. Ющенка та В. Януковича)	22.9	20.0	28.6	7.1	21.4
Проти всіх	5.9	20.6	64.7	2.9	5.9
Не визначилися	26.3	22.7	10.0	2.4	38.6

Таблиця 4

Переходи голосів між першим і другим туром, опитування 3–9 жовтня 2004 р.

Голосування у першому турі	Голосування у другому турі				
	За В. Ющенка	За В. Януковича	Проти обох	Не піду на вибори	Важко відповісти
За О. Мороза	34.1	10.6	20.0	7.1	28.2
За П. Симоненка	10.0	31.7	31.7	15.0	11.7
За інших кандидатів (крім В. Ющенка та В. Януковича)	21.2	22.7	16.7	3.0	36.4
Не визначилися	23.3	22.0	6.5	3.4	45.0

Зміни у регіональній підтримці кандидатів (13-19 вересня – 3-9 жовтня 2004 р.)

- Порівняльний аналіз розподілу голосів за регіонами показав, що рейтинг Ющенко знизився у всіх регіонах на 3–6%, за винятком Центрального, де він зріс на 6% (див. табл. 5–6).
- У Південному регіоні чисельність респондентів, які не повідомляють про свій вибір, зросла у півтора рази і досягла позначки 30%. Можливо, це сигналізує про поширення страху перед переслідуваннями.

Таблиця 5

Регіональні особливості голосування у першому турі виборів Президента (% до тих, хто піде на вибори), опитування 13–19 вересня 2004 р.

Кандидати	Регіони				Україна в цілому
	Захід	Центр	Південь	Схід	
О. Мороз	2.3	9.5	4.5	4.8	5.7
П. Симоненко	2.3	5.4	11.8	8.9	7.0
В. Ющенко	72.2	38.4	15.9	15.0	33.6
В. Янукович	5.8	12.6	40.0	48.7	28.1
Інші кандидати	1.2	5.8	6.5	3.2	4.1
Проти всіх	1.4	1.6	2.4	2.4	2.0
Не визначилися	14.8	26.6	18.8	16.9	19.7
Разом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Таблиця 6

Регіональні особливості голосування у першому турі виборів Президента (% до тих, хто піде на вибори), опитування 3–9 жовтня 2004 р.

Кандидати	Регіони				Україна в цілому
	Захід	Центр	Південь	Схід	
О. Мороз	2.4	8.7	4.2	2.9	4.8
П. Симоненко	0.9	1.9	5.0	5.3	3.4
В. Ющенко	66.2	44.1	9.6	12.1	31.7
В. Янукович	11.8	15.2	45.8	56.9	34.1
Інші кандидати	2.9	5.8	3.1	2.6	2.9
Проти всіх	0.3	0.7	3.1	1.1	1.1
Не визначилися	16.5	23.8	30.0	19.4	21.7
Разом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Західний регіон — Волинська, Львівська, Тернопільська, Закарпатська, Хмельницька;

Центральний регіон — Чернігівська, Вінницька, Полтавська, Київська області і місто Київ;

Південний регіон — АР Крим, Одеська, Миколаївська, Херсонська області;

Східний регіон — Дніпропетровська, Запорізька, Сумська, Харківська, Донецька і Луганська області,

Зміни у соціально-демографічних характеристиках кандидатів (13–19 вересня — 3–9 жовтня 2004 р.)

- Протягом останніх двох тижнів соціально-демографічна структура електоратів зазнала певних змін. В електоратах О. Мороза та П. Симоненка стало більше жінок. Це, можливо, означає, що відтік голосів до В. Януковича відбувався почасти за рахунок чоловіків (див. табл. 7–8).

- Електорат В. Януковича став трохи старшим, можливо, за рахунок голосів пенсіонерів. А в електораті В. Ющенко зросла частка людей більш освічених. Ще у вересні електорати не відрізнялися один від одного за освітньою структурою, а тепер в електораті В. Ющенко на 5% більше респондентів з вищою освітою та на 5% менше з середньою спеціальною.

Таблиця 7

Соціально-демографічні характеристики електоратів, опитування 13–19 вересня 2004 р. (у %)

Групи електорату	О. Мороз	П. Симоненко	В. Ющенко	В. Янукович	Всі виборці разом
Чоловіки	47.2	47.1	46.0	42.5	44.7
Жінки	52.8	52.9	54.0	57.5	55.3
18–35	22.0	13.4	37.4	27.7	31.5
36–55	33.6	27.2	35.6	35.2	35.2
56+	44.4	59.5	27.0	37.1	33.3
Початкова	23.6	29.6	17.7	18.0	18.2
Середня	29.6	29.2	33.5	31.2	31.4
Середня спеціальна	25.4	24.2	27.9	29.6	28.2
Вища	21.4	17.0	20.9	21.2	22.2

Таблиця 8

Соціально-демографічні характеристики електоратів, опитування 3–9 жовтня 2004 р. (у %)

Групи електорату	О. Мороз	П. Симоненко	В. Ющенко	В. Янукович	Всі виборці разом
Чоловіки	42.4	45.0	44.8	45.6	45.2
Жінки	57.6 +	55.0 +	55.2	54.4 -	54.8
18–35	23.5	16.7	38.9	28.6	32.3
36–55	41.2 +	20.0 -	33.6 -	32.6 -	34.4
56+	35.3 -	63.3 +	27.4	38.8 +	33.3
Початкова	14.1	16.7	12.9 -	15.8 -	13.2
Середня	32.9	45.0	33.1	30.6	32.5
Середня спеціальна	35.3 +	21.7 -	30.3 +	35.2 +	32.4
Вища	17.6	16.7	23.7 +	18.4 -	21.9

Знаки «+» та «-» позначають зміни в порівнянні з вересневими даними.

Динаміка намірів населення взяти участь у голосуванні (13–19 вересня — 3–9 жовтня 2004 р.)

- Протягом останніх двох тижнів відбувається значне зростання (на 8%) кількості бажаючих узяти участь у виборах.
- У електоратів двох лідерів виборчих перегонів готовність обов'язково прийти на вибори зросла однаково, а от у електорату П. Симоненка – зменшилась на 4%. Перший раз у порівнянні з іншими дослідженнями електорат П. Симоненка є менш активним, ніж його суперників (див. табл. 9–10). Це може пояснюватися відходом активних виборців до В. Януковича.

Таблиця 9

Чи маєте Ви намір взяти участь у виборах Президента? Опитування 13–19 вересня 2004 р. (у %, N = 1909)

	<i>О. Мороз</i>	<i>П. Симоненко</i>	<i>В. Ющенко</i>	<i>В. Янукович</i>	<i>Всі виборці разом</i>
Так, обов'язково голосуватиму	79.4	80.3	77.1	73.3	69.9
Скоріше за все, голосуватиму	16.7	14.2	18.9	22.0	20.4
Ще не вирішив, голосуватиму чи ні	1.0	3.9	3.2	3.7	7.0
Скоріше за все, не голосуватиму	2.9	1.6	0.8	1.0	2.6
Разом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Пораховано без тих, хто напевно не піде на вибори, що становить 4.6%.

Таблиця 10

Чи маєте Ви намір узяти участь у виборах Президента? Опитування 3–9 жовтня 2004 р. (у %, N= 1914)

	<i>О. Мороз</i>	<i>П. Симоненко</i>	<i>В. Ющенко</i>	<i>В. Янукович</i>	<i>Всі виборці разом</i>
Так, обов'язково голосуватиму	79.5	76.2-	86.5+	81.5+	78.0
Скоріше за все, голосуватиму	17.0	19.0	11.1	15.5	15.2
Ще не вирішив, голосуватиму чи ні	3.4	3.2	2.1	2.4	5.6
Скоріше за все, не голосуватиму	0	1.6	0.3	0.6	1.3
Разом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Пораховано без тих, хто напевно не піде на вибори, що становить 3.9%.

Динаміка впевненості виборців у голосуванні за кандидатів (13–19 вересня — 3–9 жовтня 2004 р.)

- Зросла впевненість у своєму виборі в електоратів головних претендентів, а у електорату В. Януковича — навіть на 11%. Це означає, що події другої половини вересня тільки сприяли зміцненню позицій електоратів головних кандидатів. (див. табл. 11–12).

Таблиця 11

Наскільки Ви впевнені, що голосуватимете саме за цього кандидата? Опитування 13–19 серпня 2004 р. (у %)

<i>Готовність іти на вибори</i>	<i>О. Мороз</i>	<i>П. Симоненко</i>	<i>В. Ющенко</i>	<i>В. Янукович</i>	<i>Всі виборці разом</i>
Абсолютно впевнений і вибору не зміню	75.5	85.8	82.6	72.4	77.8
Загалом впевнений, але можу передумати	21.4	11.7	16.8	23.1	19.7
Зовсім не впевнений	1.0	1.7	0.3	3.7	1.8
Важко сказати	2.0	0.8	0.3	0.8	0.7

Наскільки Ви впевнені, що голосуватимете саме за цього кандидата? Опитування 3–9 жовтня 2004 р. (у %)

<i>Впевненість у виборі</i>	<i>О. Мороз</i>	<i>П. Симоненко</i>	<i>В. Ющенко</i>	<i>В. Янукович</i>	<i>Всі виборці разом</i>
Абсолютно впевнений і вибору не зміню	75.3	85.0	88.7	83.1	84.2
Загалом впевнений, але можу передумати	22.4	15.0	10.3	14.3	14.0
Зовсім не впевнений	1.2	0	0.5	1.3	0.9
Важко сказати	1.2	0	0.5	1.3	0.9

Динаміка часу визначення у голосуванні за кандидатів (3–9 жовтня 2004 р.)

- Порівняно з вереснем на 7.7% зросла частка тих прибічників В. Януковича, що прийняли рішення голосувати за нього більше ніж місяць тому (див. табл. 13).

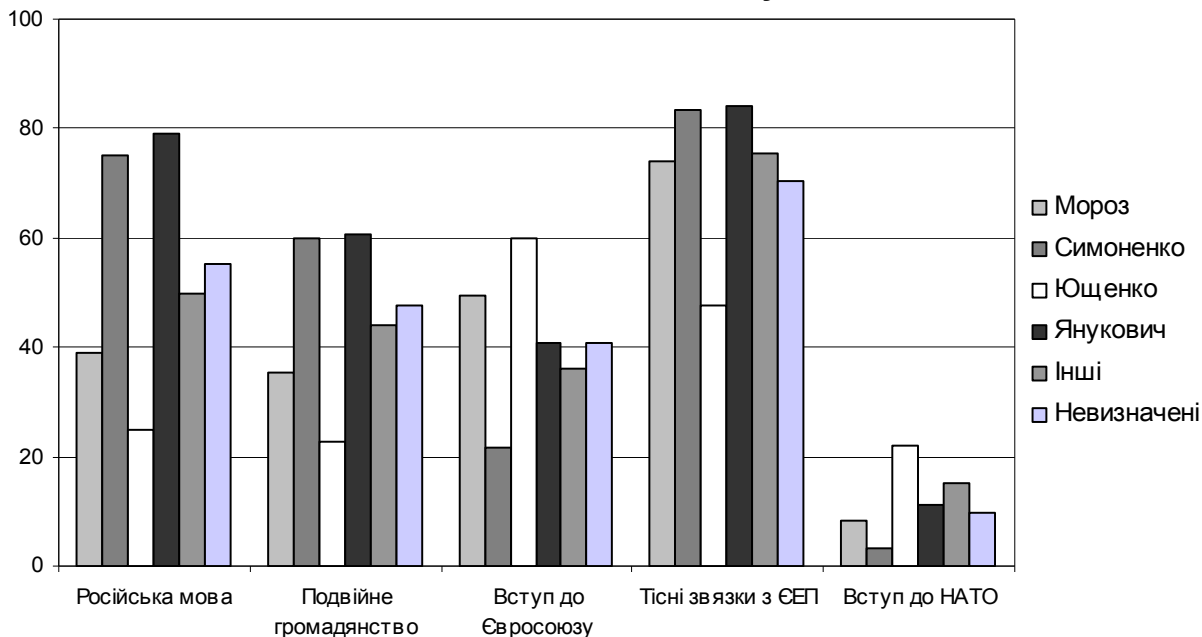
Як давно Ви вирішили голосувати саме за цього кандидата? Опитування 3–9 жовтня 2004 р.

	<i>О. Мороз</i>	<i>П. Симоненко</i>	<i>В. Ющенко</i>	<i>В. Янукович</i>	<i>Всі виборці разом</i>
На цьому тижні	3.5	1.7	1.1	2.5	1.8
Протягом останнього місяця	15.3	6.7	5.0	16.9	12.4
Більше ніж місяць тому	11.8	3.3	16.6	34.5	24.4
Більше ніж півроку тому	60.0	68.3	62.8	34.9	48.8
Не пам'ятаю	9.4	20.0	14.5	11.2	12.6

Зовнішньополітичні і мовні чинники електорального вибору

- В опитуванні з'ясувалося питання ймовірного впливу на електоральний вибір пропозицій кандидатів щодо змін у мовній та міжнародній політиці. 68% опитаних назвали позитивним чинником для голосування більш тісні зв'язки України з ЄСП, 53% — надання російській мові статусу другої державної, 46% — вступ України до Євросоюзу, 44% — можливість отримання подвійного громадянства, а 14% — вступ України до НАТО. Проте 42% вважають, що пропозиція вступу України до НАТО на їх вибір вплине негативно.
- Електорати кандидатів дуже відрізняються у своїх оцінках цих факторів. Електорати В. Януковича та П. Симоненка вирізняються у позитивному ставленні до статусу російської мови як другої державної, а також до подвійного громадянства. Для електорату В. Ющенка ці фактори не є важливими, але важливим є вступ до Євросоюзу. Також на відміну від інших, для прихильників В. Ющенка найменше значення мають тісні зв'язки з ЄСП.

Позитивний вплив на голосування

- Респондентів запитували, як зміняться міжнародні відносини України з різними державами та міжнародними організаціями, якщо наступним Президентом стане Віктор Ющенко чи Віктор Янукович. Якщо президентом стане Віктор Ющенко, то на думку 25% опитаних безумовно покращаться стосунки з Росією, 17% — з Євросоюзом, по 10% — з Росією та країнами СНД.
- Якщо Президентом стане Віктор Янукович, то 35% очікують безумовного покращення стосунків з Росією, 28% — з країнами СНД, 9% — з Євросоюзом. Від третини до 40% утримувалися від відповіді стосовно Євросоюзу, НАТО та Америки.
- Електорати В. Ющенка та В. Януковича відрізнялися від інших в оцінці наслідків президентства їх обранців для зовнішньої політики (див. табл. 14–15). Найбільш відчутні відмінності стосовно питань про Росію і СНД. Тут позиція прибічників П. Симоненка та В. Януковича різко відмінна від усіх інших (за Президентства В. Ющенка ці відносини погіршаться). Позиція прибічників В. Ющенка є протилежною – стосунки покращаться або лишаться без змін.
- У разі президентства В. Януковича, його електорат істотно відрізняється оптимізмом щодо розвитку зовнішньополітичних відносин України, насамперед із Росією та країнами СНД. (див. табл. 15).

- Думки електоратів інших кандидатів щодо наслідків президентства В. Януковича для міжнародної політики більш розбіжні, ніж щодо президентства В. Ющенко. Можливо, це пояснюється тим, що ці наслідки є для них менш передбачуваними.

Таблиця 14

Думки електоратів різних кандидатів щодо наслідків можливої перемоги Ющенко на відносини України з іншими країнами та міжнародними організаціями

<i>Електорат</i>	<i>...з Росією</i>	<i>...з країнами СНД</i>	<i>...з НАТО</i>	<i>... з Євросоюзом</i>	<i>... з Америкою</i>
О. Мороза	0.01	0.13	0.40	0.74	0.96
П. Симоненка	-0.59	-0.49	0.62	0.88	1.18
В. Ющенко	0.54	0.63	0.66	0.95	0.95
В. Януковича	-0.55	-0.44	0.41	0.48	0.95
Інших кандидатів	0.02	0.20	0.45	0.77	0.88
Невизначені	0.01	0.14	0.50	0.58	0.88
Всі виборці	-0.03	0.10	0.52	0.72	0.94

Таблиця 15

Думки електоратів різних кандидатів щодо наслідків можливої перемоги В. Януковича на відносини України з іншими країнами та міжнародними організаціями

<i>Електорати</i>	<i>...з Росією</i>	<i>...з країнами СНД</i>	<i>...з НАТО</i>	<i>... з Євросоюзом</i>	<i>... з Америкою</i>
О. Мороза	0.74	0.58	-0.20	-0.11	-0.31
П. Симоненка	1.07	0.91	-0.26	0.13	-0.27
В. Ющенко	0.67	0.45	-0.44	-0.39	-0.56
В. Януковича	1.41	1.32	0.24	0.59	0.18
Інших кандидатів	0.68	0.50	-0.33	-0.11	-0.35
Невизначені	0.79	0.71	-0.14	0.04	-0.21
Всі виборці	0.99	0.86	-0.11	0.10	-0.19

Середні індексів пороховано таким чином: відповідям “Значно покращаться” приписано значення “+2”, “Скоріше покращаться” — “+1”, “Залишаться незмінними” — “0”, “Скоріше погіршаться” — “-1”, “Безумовно погіршаться” — “-2”.

Відмінності між середніми значимі для всіх питань, окрім питання про Америку: більшість вважала, що вони покращаться.

Нижче наведено дані загальноукраїнського хвильового опитування за результатами останньої хвили, проведеного Фондом “Демократичні ініціативи” і Центром “Соціс”. Установочне (стартове) опитування проведено з 19 до 26 серпня, шоста хвиля — 11–12 вересня (друга колонка), а двадцята — 9–10 жовтня 2004 року. Опитування проводилося за вибіркою, що репрезентує доросле населення України за основними соціально-демографічними показниками (регіон, тип поселення, стать, вік, освіта) й охоплює всі області України. Було опитано 2000 респондентів. Похибка репрезентативності не перевищує 2.2%.

1. Чи могли б Ви назвати дату, коли відбудуться вибори Президента?

Правильна відповідь (31 жовтня та “Остання неділя жовтня”).....	82.8
Неправильна	9.4
Важко відповісти	7.9

2. Чи маєте Ви намір узяти участь у виборах Президента?

Так, обов’язково голосуватиму	75.1
Скоріше за все, голосуватиму	14.5
Ще не вирішив, голосуватиму чи ні.....	5.4
Скоріше за все, не голосуватиму.....	1.2
Точно не голосуватиму.....	3.9

4. Наскільки Ви впевнені, що голосуватимете саме за цього кандидата?

Абсолютно впевнений і вибору не зміню	59.3
Загалом впевнений, але ще можу передумати	10.6
Зовсім не впевнений	0.8
Важко сказати	0.7
Не відповіли	28.7

5. Як давно Ви вирішили голосувати саме за цього кандидата?

На цьому тижні	1.3
Протягом останнього місяця	9.0
Більше ніж місяць тому	17.4
Більше ніж півроку тому	34.4
Не пам’ятаю	9.3
Не відповіли	28.7

6. Під впливом яких інформаційних факторів Ви прийняли це рішення? (Зазначте не більше двох чинників)

Листівки з програмою кандидата	9.2
Виступи кандидата на телебаченні.....	31.3
Телевізійні агітаційні ролики	4.0
Виступи на радіо	4.3
Особисті зустрічі.....	3.8
Публікації у газетах	15.8
Реклама на щитах та плакатах	1.9
Поради людей, яким я довіряю.....	12.5
Практично ніщо не вплинуло	11.8
Важко сказати	5.8
Не відповіли	28.7

7. Чи вплинули на Ваше рішення голосувати за цього кандидата якісь події останнього часу?

Так	14.2
Ні	57.2
Не відповіли	28.7

8. Які саме?

Поїздки містами, зустрічі з виборцями, особисті зустрічі.....	0.4
Виступи по ТБ і публікації в газетах, брошури і рекламні матеріали.....	0.4
Підвищення зарплат, пенсій, стипендій, виплати заборгованостей, пенсійна реформа, стабілізація на ринку праці	8.0
Знання проблем простих людей (своя людина), він за народ, земляк.....	0.1
Поради людей, які є авторитетними, багато чув.....	0.1
Особисті якості (сильна, чесна людина, може підняти Україну)	0.3
Правила ведення кампанії	0.1
Вибори в Мукачевому	0.1
Замах на В. Ющенко, стеження за ним	1.8
Нав'язлива пропаганда інших кандидатів.....	0.2
Вдала кампанія, сподобалась.....	0.2
Вирішення побутових питань (проведення газу, води, розв'язання проблем населеного пункту, підприємства, на якому я працюю)	0.2
Замах на В. Януковича.....	0.4
Інше	2.3
Важко сказати	0.6
Не відповіли	85.9

9. Чому Ви вирішили голосувати саме за цього кандидата? Назвіть головну причину (Не більше двох відповідей)

Мені подобаються його ідеї, пропозиції	31.1
Він мені подобається як особистість.....	19.0
Він має високі шанси на перемогу	9.1
Він виражає інтереси таких людей, як я	17.9
У порівнянні з іншими кандидатами він є “найменше зло”	7.5
Мені порадили за нього голосувати авторитетні для мене люди.....	4.7
Він мені сподобався у виступах на телебаченні	5.0
Досвід попередньої діяльності цього політика	14.7
Я не хочу допустити перемоги іншого кандидата	5.3
Важко сказати, чому я обрав саме цього кандидата	1.9
Не відповіли	28.7

11. Наскільки Ви впевнені, що голосуватимете саме за цього кандидата?

Абсолютно впевнений і вибору не зміню	64.0
Загалом впевнений, але ще можу передумати	14.5
Зовсім не впевнений	2.6
Важко відповісти	15.0
Не відповіли	4.1

12. Як, на Вашу думку, загалом пройдуть вибори?

Пройдуть чесно, без підтасовок	10.8
Будуть окремі порушення, але вони не вплинуть на загальний результат	35.0
Будуть значні порушення, які суттєво вплинуть на результат	22.6
Обов'язково все буде підтасовано.....	14.4
Важко відповісти	17.3

13. Наскільки чесно і справедливо, на Вашу думку, проходить виборча кампанія?

Проходить чесно і справедливо.....	12.0
Проходить не зовсім чесно і справедливо, для певних кандидатів створюються переваги	44.6
Проходить зовсім не чесно і не справедливо, одні кандидати мають доступ до виборців, іншим чинять перешкоди	23.0
Важко відповісти	20.5

14. З якими порушеннями виборчого законодавства Вам особисто доводилося стикатися протягом поточної виборчої кампанії?

Підкуп виборців	4.9
Тиск керівництва щодо голосування за певного кандидата	12.7
Агітація посадових осіб за певного кандидата	14.0
Використання бюджетних ресурсів (службове становище державних посадовців, транспорту, приміщень тощо) у виборчій кампанії певного кандидата	8.3
Обмеження можливостей для проведення зустрічей кандидатів з виборцями	5.4
Нерівний доступ різних кандидатів до агітації у газетах, на радіо та телебаченні	15.1
Не доводилося стикатися з порушеннями виборчого законодавства	56.8
Важко відповісти	8.0

15. Кому з кандидатів, на Вашу думку, створюються найбільш сприятливі умови у виборчій кампанії?

Базилюк О. Ф.	0.0
Бойко Б. Ф.	0.0
Бродський М. Ю.	0.1
Вітренко Н. М.	0.1
Волга В. О.	0.0
Грабар М. Ф.	0.0
Душин І. Л.	0.1
Збітнев Ю. І.	0.0
Кінах А. К.	0.1
Козак Р. М.	0.0
Комісаренко С. В.	0.0
Кононов В. М.	0.0
Корчинський Д. О.	0.1
Кривобоков В. А.	0.0
Мороз О. О.	0.6
Нечипорук В. П.	0.0
Омельченко О. О.	0.0
Ржавський О. М.	0.0
Рогожинський М. В.	0.0
Симоненко П. М.	0.2
Черниш Г. С.	0.0
Черновецький Л. М.	0.0
Чорновіл А. В.	0.0
Ющенко В. А.	7.7
Яковенко О. М.	0.1
Янукович В. Ф.	57.7
Нікому/ніхто	10.1
Важко сказати	23.5

16. Кому з кандидатів, на Вашу думку, чиняться найбільші перешкоди?

Базилук О. Ф.	0.0
Бойко Б. Ф.	0.0
Бродський М. Ю.	0.0
Вітренко Н. М.	1.2
Волга В. О.	0.0
Грабар М. Ф.	0.0
Душин І. Л.	0.0
Збітнев Ю. І.	0.1
Кінах А. К.	0.3
Козак Р. М.	0.1
Комісаренко С. В.	0.1
Кононов В. М.	0.1
Корчинський Д. О.	0.2
Кривобоков В. А.	0.0
Мороз О. О.	4.3
Нечипорук В. П.	0.1
Омельченко О. О.	0.1
Ржавський О. М.	0.0
Рогожинський М. В.	0.1
Симоненко П. М.	5.0
Черниш Г. С.	0.0
Черновецький Л. М.	0.3
Чорновіл А. В.	0.1
Ющенко В. А.	35.5
Яковенко О. М.	0.1
Янукович В. Ф.	3.1
Нікому/ніхто	10.6
Важко сказати	39.0

17. Як Ви вважаєте, чи вплине Ваша особиста участь у виборах на майбутнє України?

Безперечно, вплине	19.7
Певною мірою вплине	41.9
Ніяк не вплине	30.8
Важко сказати	7.7

18. Як вплине на Ваше голосування за кандидата, якщо він виступає за:

	<i>Позитивно</i>	<i>Негативно</i>	<i>Ніяк не вплине</i>	<i>Важко відповісти</i>
Надання російській мові статусу другої державної	52.6	20.5	18.9	8.1
Можливість подвійного громадянства в Україні	43.1	21.5	22.2	13.2
Вступ України до Європейського Союзу	44.8	16.1	20.5	18.7
Найтісніші зв'язки України з ЄСП (Росією, Білоруссю і Казахстаном)	67.2	9.5	14.1	9.3
За вступ України до НАТО	13.9	41.5	19.2	25.5

19. Як Ви вважаєте, якщо на майбутніх президентських виборах отримає перемогу Віктор Ющенко, як це вплине на стосунки України з ...: (Одна відповідь)

Стосунки з	Росією	Країнами СНД	НАТО	Євросоюзом	Америкою
Безумовно покращаться	8.0	7.7	7.3	11.1	20.9
Скоріше покращаться	15.0	17.5	24.3	32.6	31.0
Залишаться дотеперішніми	29.7	30.8	22.0	18.1	15.5
Скоріше погіршаться	17.1	13.8	4.5	3.9	3.2
Безумовно погіршаться	8.3	6.3	2.1	2.0	1.6
Важко відповісти	21.8	23.9	39.9	32.5	27.9
Не відповіли	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0

20. Як Ви вважаєте, якщо на майбутніх президентських виборах отримає перемогу Віктор Янукович, як це вплине на стосунки України з ...: (Одна відповідь)

Стосунки з	Росією	Країнами СНД	НАТО	Євросоюзом	Америкою
Безумовно покращаться	27.4	21.3	3.2	5.2	3.0
Скоріше покращаться	30.1	30.0	7.9	13.9	9.2
Залишаться дотеперішніми	18.3	22.2	28.3	28.2	29.1
Скоріше погіршаться	3.9	4.6	12.3	11.7	13.2
Безумовно погіршаться	1.6	1.3	4.4	3.6	6.8
Важко відповісти	18.8	20.8	44.1	37.6	38.9
Не відповіли	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0

21. Стать респондента

Чоловік	45.4
Жінка	54.7

22. Скільки років Вам уже виповнилося?

18–29 років	22.5
30–54 роки	45.0
55 років і ст.	32.6

23. Яка у Вас освіта?

Початкова/неповна середня	12.7
Середня загальна	33.3
Середня спеціальна	32.0
Незакінчена вища / вища	22.0

24. Як Ви оцінюєте матеріальний стан Вашої родини?

Ледве зводимо кінці з кінцями, не вистачає навіть на їжу	18.1
На їжу вистачає, але придбання одягу та взуття вже викликає труднощі	44.6
Взагалі на життя вистачає, але на придбання таких речей як меблі, телевізор, холодильник грошей не вистачає	32.7
Ніяких матеріальних труднощів не відчуваємо	2.6
Важко сказати / відмова відповідати	2.2

25. Чи підвищили Вам за останні 3 місяці (серпень-жовтень) зарплату (пенсію, стипендію тощо)?

Так	43.2
Ні	56.9

26. Якщо таке підвищення відбулося, то на яку суму?

Не підвищувалось	56.9
До 30 грн	7.4
Від 30 до 70 грн	11.8
Від 70 до 150 грн	20.3
Більше 150 грн	3.7

27. До якої національності ви себе відносите?

Українець	81.5
Росіянин	16.0
Інша	2.6

28. Тип населеного пункту

Київ.....	5.4
Місто з населенням 500 тисяч і більше.....	19.0
Місто з населенням від 100 до 499 тисяч.....	14.8
Місто з населенням від 50 до 99 тисяч.....	9.9
Місто з населенням до 49 тисяч	19.2
Село	31.7

У першій частині цього розділу наведено дані репрезентативного вибіркового опитування дорослого населення України, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) спільно з Фондом “Демократичні ініціативи”^{*} 2–11 жовтня 2004 року за чотириступеневою стохастичною вибіркою (інформація про інші використані дослідження міститься там, де ці дані використані). Методом інтерв’ю опитано 2000 респондентів у віці від 18 років, що проживають в Україні. Вибірка розроблена на основі випадкового відбору 200 точок опитування (поштових ділянок) по всій Україні (в усіх 24 областях України та в АР Крим). Процес побудови вибірки заснований на випадковому відборі вулиць, будинків та квартир у межах кожної поштової ділянки. Завершальним етапом є випадковий відбір респондентів у домогосподарствах. Статистична похибка вибірки з ймовірністю 0.95 не перевищує 2.3 % (без врахування дизайн-ефекту; для переважної більшості ознак вплив дизайну застосованої в опитуванні стохастичної вибірки підвищує похибку не більше ніж у 1.5 рази).

1. Чи знайомі Ви з даними соціологічних опитувань щодо шансів кандидатів стати Президентом України?

Так	64.2
Ні	22.3
Не пам’ятаю	7.1
Важко сказати / не знаю.....	5.6
НВ/ВІД	0.6

2. Якщо за даними соціологічного опитування вибраний Вами кандидат не має шансів стати президентом, що Ви зробите?

Все одно будете за нього голосувати	76.4
Будете голосувати за іншого	4.5
Відмовитися від участі у виборах.....	4.9
Важко сказати / не знаю.....	12.4
НВ/ВІД	1.8

3. А якщо за даними соціологічного опитування обраний Вами кандидат лише трохи відстає від головного конкурента, що Ви зробите?

Все одно будете за нього голосувати	85.1
Будете голосувати за іншого	1.3
Відмовитися від участі у виборах.....	2.9
Важко сказати / не знаю.....	9.1
НВ/ВІД	1.5

4. Чи довіряєте Ви результатам соціологічного опитування організацій, які вже давно працюють та публікують результати своїх досліджень?

Так	46.8
Важко сказати	37.0
Ні	13.1
НВ/ВІД	3.1

^{*} Це опитування стало можливим завдяки підтримці, яку надано Інститутом Сталих Спільнот (Монпельє, штат Вермонт, США) та Агентством США з міжнародного розвитку.

Висловлені у прес-релізі думки належать авторам і не обов’язково відображають погляди Інституту Сталих Спільнот та АМР США.

5. Адресні доплати до мінімальних пенсій з державного бюджету одні політики розцінюють як прояв турботи уряду В. Януковича про найбільш нужденних громадян України, а інші — як підкуп владою найбільш нужденних пенсіонерів перед майбутніми президентськими виборами. Яка з цих двох оцінок Вам здається більш переконливою?

Це прояв турботи уряду В. Януковича про найбільш нужденних громадян України.....	29.3
Це підкуп найбільш нужденних пенсіонерів перед майбутніми виборами.....	46.0
Ні те, ні інше.....	11.3
Важко сказати / не знаю.....	13.5

6. Отруєння В. Ющенко одні політики розцінюють як замах на його життя, інші – як нещасливий випадок, а треті — як несправжнє отруєння, а створення його видимості. Яка з цих думок Вам здається більш переконливою?

Імовірноше, що цей замах на життя В. Ющенка.....	23.4
Імовірноше, що це нещасливий випадок.....	15.7
Імовірноше, що це несправжнє отруєння.....	29.2
Ні те, ні інше.....	10.8
Важко сказати / не знаю.....	20.9

7. Хуліганське кидання у В. Януковича яйця та, за деякими твердженнями, якихось інших предметів в Івано-Франківську одні політики ставлять за провину керівництву блоку “Наша Україна” на чолі з В.Ющенком, інші вважають це провокацією, організованої супротивниками В.Ющенка, а треті — як власну ініціативу нестриманого юнака. Яка з цих думок Вам здається більш переконливою?

Скоріше в цьому винне керівництво блоку “Наша Україна”, В.Ющенко.....	10.0
Скоріше це провокація, організована супротивниками В.Ющенка.....	16.1
Скоріше це власна ініціатива нестриманого юнака.....	35.4
Ні те, ні інше.....	15.8
Важко сказати / не знаю.....	22.7

8. Користуючись цією карткою, скажіть, будь ласка, Як Ви ставитеся до пропозиції Прем’єр-міністра України Віктора Януковича...

	<i>Повністю згодні</i>	<i>Скоріш згодні</i>	<i>Важко сказати напевно</i>	<i>Скоріш бне згодні</i>	<i>Зовсім не згодні</i>	<i>Важко сказати</i>
...відмовитися від вступу України до НАТО?	33.2	8.4	20.3	7.4	11.5	19.2
...зробити російську мову другою державною мовою України?	45.3	12.6	8.7	6.4	21.7	5.3
...дозволити громадянам України мати подвійне громадянство?	40.9	14.9	12.5	6.6	16.9	8.1

9. У політичному спектрі виділяють більш-менш самостійні течії. Нижче перераховано декілька таких течій. Оберіть, будь ласка, одну з них, найбільш близьку до Вас.

Комуністична.....	9.9
Соціалістична.....	8.0
Соціал-демократична.....	12.5
Національно-демократична.....	7.8
Релігійна.....	3.6
На захист навколишнього середовища (екологічна).....	7.2
Інша.....	1.1
Ніяка взагалі.....	19.8
Важко відповісти.....	24.3
НВ/ВД.....	5.7

Питання 10–16 підготовлені спільно з нашими колегами із “Телекритики”. Відповіді на них давав кожен другий респондент. Статистична похибка вибірки з ймовірністю 0.95 не перевищує 3.2 %. Інші параметри опитування залишилися без змін.

10. Чи довіряєте Ви інформації щодо виборчої кампанії та окремих кандидатів, яку розповсюджують телеканали?

Так, повністю довіряю	6.9
Переважно довіряю	22.7
Одним телеканалам довіряю, іншим — ні	19.4
Переважно не довіряю	15.0
Не довіряю зовсім	19.2
Важко сказати	7.7
Я не слідкую за виборчою кампанією	7.6
НВ/ВІД	1.5

11. Як Ви вважаєте, провідні телеканали висвітлюють хід виборчої кампанії чесно, неупереджено до усіх кандидатів, чи ведуть нечесну гру, намагаючись підіграти” одним кандидатам і зашкодити іншим?

Практично усі телеканали висвітлюють виборчу кампанії чесно і об’єктивно	9.7
В основному телеканали висвітлюють виборчу кампанію чесно і об’єктивно, хоча трапляються й неприємні випадки	22.6
В основному телеканали висвітлюють виборчу кампанію нечесно і необ’єктивно, за деякими виключеннями	23.8
Усі телеканали ведуть нечесну гру з виборцями	14.9
Важко сказати	16.6
Я не слідкую за виборчою кампанією	9.8
НВ/ВіД	2.4

12. Якщо Ви вважаєте, що телеканали ведуть нечесну гру з телеглядачами, то кому з кандидатів вони найбільш “підігрують”?

Базилюк Олександр	0.0
Бойко Богдан	0.0
Бродський Михайло	0.0
Вітренко Наталя	0.4
Волга Василь	0.0
Грабар Миколай	0.0
Душин Ігор	0.0
Збітнєв Юрій	0.0
Кінах Анатолій	0.6
Козак Роман	0.0
Комісаренко Сергій	0.0
Корчинський Дмитро	0.6
Кривобоков Владислав	0.0
Мороз Олександр	0.0
Нечипорук Володимир	0.0
Омельченко Олександр	0.3
Ржавський Олександр	0.0
Рогожинський Микола	0.0
Симоненко Петро	0.5
Черновецький Леонід	0.8
Чорновіл Андрій	0.2
Ющенко Віктор	20.7
Яковенко Олександр	1.2
Янукович Віктор	66.0
Жодному з них	1.1
Важко сказати / не знаю	18.4
НВ/ВД	2.1

13. Якщо Ви вважаєте, що телеканали ведуть нечесну гру з телеглядачами, то проти кого з кандидатів переважно вони “грають”?

Базиліук Олександр.....	1.6
Бойко Богдан.....	1.5
Бродський Михайло.....	1.0
Вітренко Наталя.....	3.2
Волга Василь.....	1.2
Грабар Миколай.....	1.0
Душин Ігор.....	1.0
Збітнев Юрій.....	1.6
Кінах Анатолій.....	1.5
Козак Роман.....	1.0
Комісаренко Сергій.....	1.0
Корчинський Дмитро.....	2.3
Кривобоков Владислав.....	1.2
Мороз Олександр.....	0.9
Нечипорук Володимир.....	1.0
Омельченко Олександр.....	1.1
Ржавський Олександр.....	1.4
Рогожинський Микола.....	1.0
Симоненко Петро.....	5.3
Черновецький Леонід.....	1.0
Чорновіл Андрій.....	1.0
Ющенко Віктор.....	50.4
Яковенко Олександр.....	0.6
Янукович Віктор.....	7.2
Жодному з них.....	2.5
Важко сказати / не знаю.....	32.8
НВ/ВД.....	2.7

14. Чи можете Ви назвати приклади найбільш необ’єктивних і упереджених телеканалів?

УТ-1.....	17.4
ЕРА.....	3.7
УТ-2.....	8.6
1+1.....	13.5
Інтер.....	13.3
ICTV.....	5.2
5 Канал.....	3.6
Новий Канал.....	2.5
СТБ.....	2.4
Enter.....	0.7
Тоніс.....	0.4
ТРК Україна.....	1.7
Російський Перший канал (ОРТ).....	0.9
Російський канал "Росія" (РТР).....	0.4
Немає жодного такого каналу.....	5.8
Важко сказати / не знаю.....	50.5
НВ/ВД.....	6.8

15. Чи вплинули на Ваш особистий вибір кандидата програми теленовин та політичні телепрограми?

Так, я прийняв рішення в основному під впливом телевізійних передач.....	8.2
Телебачення не було вирішальним чинником, що вплинуло на мій вибір, але воно теж вплинуло.....	23.1
Телебачення практично на мій вибір не вплинуло.....	51.6
Важко сказати.....	8.4
Я взагалі не цікавлюся виборчою кампанією.....	8.7

Важко сказати 0.1

16. Чи змінилося ваше ставлення до кандидатів після перегляду програм, в яких йшлося про них? І якщо змінилося, то в якому напрямку?

Ставлення до ...	поліпшилося	погіршилося	не змінилося	важко сказати
Віктора Ющенка	12.3	19.4	56.7	11.6
Віктора Януковича	22.8	15.3	50.1	11.9
Олександра Мороза	5.7	5.5	70.4	18.4
Петра Симоненка	4.4	7.0	69.6	19.0

17. Стать респондента

чоловік 44.8
жінка 55.2

18. Скільки років Вам уже виповнилося?

До 30 років 22.1
30–54 роки 43.7
55 років і старші 34.1

19. Яка у Вас освіта?

Початкова (менше 7 класів) 6.9
Неповна середня (менше 10 класів) 7.1
РУ, ФЗУ, ПТУ після 7-8 класів 2.6
Повна середня, загальна (10-11 класів) 24.2
СПТУ, ПТУ після 10-11 класів 7.0
Середня спеціальна (технікум і т.п.) 27.5
Неповна вища (3 курси і більш) 4.5
Вища без ученого ступеня 20.1
Важко сказати / не знаю 0.1

20. Яка Ваша національність?

Українець 81.0
Росіянин 16.2
Інша 2.3
Важко сказати / не знаю 0.5

21. Яку мову Ви вважаєте своєю рідною мовою?

Українську 54.9
Російську 27.5
І українську, і російську 16.6
Інша 0.8
Важко сказати / не знаю 0.2
НВ 0.1

22. Подивіться, будь ласка, на цю картку і скажіть, яке з суджень найбільше відповідає фінансовому положенню Вашого домогосподарства? (Тільки одна відповідь)

Нам не вистачає грошей навіть на їжу 19.1
Нам вистачає грошей на їжу, але купувати одяг чи взуття вже складно 47.6
Нам вистачає грошей на їжу, одяг, і ми можемо дещо відкладати, але цього недостатньо для купівлі таких речей як, наприклад, холодильник чи телевізор 24.8
Ми можемо купувати деякі дорогі речі (як, наприклад, телевізор чи холодильник), але не можемо собі дозволити все, що хочемо 6.3
Ми можемо дозволити собі купити все, що хочемо 0.8
Важко сказати / не знаю 1.4

23. Тип/ розмір населеного пункту

Дуже велике місто (більше 500 тис.) 17.7
Велике місто (100–499 тис.) 20.1

Середнє місто (20–99 тис.).....	13.5
Маленьке місто (до 20 тис.).....	6.8
СМТ.....	9.6
Село.....	32.3

24. Регіон

Західний.....	18.9
Західно-Центральний.....	24.1
Східно-Центральний.....	16.2
Південний.....	19.0
Східний.....	21.8

Рейтинги головних претендентів на перемогу

6–11 жовтня 2004 року Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) проведене репрезентативне вибіркове опитування дорослого населення України методом наочного інтерв'ю. Опитано більше 2000 респондентів у віці від 18 років, що мешкають у 110 селах, селищах міського типу та містах всіх областей та АР Крим, а також у Києві. Статистична похибка вибірки з ймовірністю 0.95 не перевищує 2.3 % (без врахування дизайн-ефекту).

Стосовно намірів респондентів щодо участі у голосуванні на президентських виборах, ми поставили таке запитання:

Як відомо, 31 жовтня проходитимуть вибори Президента України. Скажіть, будь ласка, чи збираєтесь Ви взяти участь у цих виборах?

При цьому інтерв'юеру було дано таку інструкцію:

Варіанти відповідей не пропонувати. Уважно вислухайте відповідь респондента, щоб визначити ступінь його впевненості. Якщо сумнівається, попросіть респондента уточнити відповідь.

Розподіл відповідей на це запитання по п'яти регіональним частинам України* та по Україні в цілому у відсотках від загальної чисельності опитаних наведений у таблиці 1.

Таблиця 1

Чи візьмуть участь:	Західний	Західно-Центральний	Східно-Центральний	Південний	Східний	Україна в цілому
Звісно (безумовно, без сумніву і т.п.) НІ	2.6	2.3	8.3	4.9	5.9	4.6
Скоріше (очевидно, може бути і т.п.) НІ	2.3	0.4	2.1	2.1	1.3	1.5
Не знаю (ще не вирішив(ла), важко сказати і т.п.)	3.6	4.1	5.5	5.4	3.3	4.3
Скоріше (очевидно, може бути і т.п.) ТАК	10.1	17.1	16.6	19.3	20.7	16.9
Звісно (безумовно, без сумніву і т.п.) ТАК	81.4	76.1	67.5	68.4	68.8	72.7
Загалом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

З даних, наведених у таблиці 1, видно, що розподіл виборців за готовністю взяти участь у голосуванні в географічному відношенні помітно неоднорідний. У трьох регіонах Лівобережної України ступінь налаштованості на участь у голосуванні 31 жовтня практично дорівнює 2/3 від кількості виборців (67–69%). Інша ситуація у регіонах Правобережної України. Чим далі на Захід, тим вище готовність взяти участь у голосуванні. Так, у Західно-Центральному регіоні більше ¾ виборців твердо налаштовані голосувати 31 жовтня, а в Західному — більше 4/5.

В цілому ж по Україні частка виборців, які не мають сумніву, що візьмуть участь у виборах 31 жовтня, досягає 73%, тобто перевищує той рівень участі (70%), який був зафіксований під час першого туру минулих президентських виборів у 1999 році. Таких, що не мають наміру голосувати, лише 6.1%.

* *Західний регіон* - Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська і Чернівецька області; *Західно-Центральний* - Хмельницька, Житомирська, Вінницька, Кіровоградська, Черкаська, Київська області і місто Київ; *Східно-Центральний* - Дніпропетровська, Полтавська, Сумська і Чернігівська області; *Південний* - Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька області й АР Крим; *Східний регіон* - Харківська, Донецька і Луганська області.

Перше запитання стосовно електоральних намірів респондентів було поставлено у такій формі:

Скажіть, будь ласка, якби на президентських виборах 31 жовтня в бюлетень для голосування були включені ці кандидати (*Передавався список кандидатів*), за кого б з них Ви скоріше всього проголосували?

Серед тих, хто не відмовився від участі у виборах (це 94% опитаних), у першому турі готові проголосувати за В. Януковича 34.5%, В. Ющенко — 31.8%, О. Мороза — 6.1%, П. Симоненка — 5.4%, Н. Вітренко — 1.1%, А. Кінаха — 1.0%, за кожного з інших кандидатів — менше 1%. Майже 16% респондентів не визначилися зі своїми симпатіями, і 2% висловили намір голосувати проти всіх.

Але імовірність участі у голосуванні 94% виборців не виглядає реалістичною. І якщо поррахувати розподіл голосів серед тих 73%, які найімовірніше візьмуть участь у голосуванні, то картина імовірного розподілу голосів на першому турі виглядає таким чином:

Таблиця 2

Готові голосувати за:	Західний	Західно-Центральний	Східно-Центральний	Південний	Східний	Україна в цілому
Бойка Б.					0.3	0.1
Вітренко Н.	0.3	2.3	0.9	1.5	0.3	1.1
Збітнева Ю.			0.5			0.1
Кінаха А.	0.3	1.3	2.3	0.8	0.6	1.0
Корчинського Д.			0.5		0.3	0.1
Криво бокова В.		0.3		0.4		0.1
Мороза О.	3.8	8.7	8.6	3.4	3.2	5.6
Омельченка О.		2.8				0.7
Рогожинського М.		0.3				0.1
Симоненка П.	1.6	4.9	5.0	7.9	7.0	5.2
Черновецького Л.	0.3	1.3	1.8	0.4	0.3	0.8
Чорновола А.		0.3	1.4	0.4	0.3	0.4
Ющенко В.	72.8	48.1	28.1	16.2	4.2	35.6
Януковича В.	9.5	14.8	31.2	50.6	71.9	34.3
Проти всіх	0.6	1.5	1.8	1.9	2.2	1.6
Не дали відповіді	10.8	13.6	18.1	16.6	9.3	13.3
Загалом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

З даних, наведених у таблиці 2, видно, що у лідерів нинішніх передвиборних змагань розподіл прихильників у географічному відношенні значно неоднорідний. Чим далі на захід, тим більше прихильників В. Ющенко і менше — В. Януковича. І навпаки, чим південно-східніший регіон, тим більше прихильників В. Януковича і менше — В.Ющенко.

У результаті у двох з п'яти регіонів — Західному та Західно-Центральному — переважають за чисельністю прихильники В. Ющенко, а у Східно-Центральному, Південному та Східному – прихильники В. Януковича.

Наступне запитання було поставлено для того, щоб з'ясувати, як могли б розклатись голоси виборців, якщо б на початку жовтня проходив другий тур президентських виборів. Це запитання формулювалося таким чином:

Якщо в бюлетені для голосування в другому турі залишилися б тільки Віктор Ющенко і Віктор Янукович і вибори були сьогодні, як би Ви вчинили в цьому випадку?

Серед тих, хто не відмовився від участі у виборах (тут це 93% опитаних), у другому турі готові проголосувати за В. Януковича 41.3%, В. Ющенко — 38.2%, 14.2% респондентів не визначилися зі своїми симпатіями, а 5.5% висловили намір голосувати проти всіх.

Але імовірність участі у голосуванні 93% виборців у другому турі теж не виглядає реалістичною. І якщо поррахувати розподіл голосів серед тих, які найімовірніше візьмуть участь у голосуванні, то картина можливого розподілу голосів у другому турі виглядає таким чином:

Таблиця 3

<i>Готові голосувати за:</i>	<i>Західний</i>	<i>Західно-Центральний</i>	<i>Східно-Центральний</i>	<i>Південний</i>	<i>Східний</i>	<i>Україна в цілому</i>
Ющенко В.	77.7	61.7	39.8	18.8	4.5	42.4
Януковича В.	8.9	19.3	42.1	60.5	81.7	40.7
Проти всіх	2.9	7.2	4.5	4.1	4.8	4.9
Не дали відповіді	10.5	11.8	13.6	16.5	9.0	12.1
Загалом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

З даних, наведених у таблиці 3, видно, що й у другому турі розподіл прихильників двох найпопулярніших кандидатів у географічному відношенні майже так само неоднорідний, як і в першому турі.

Ставлення населення до соціологічних досліджень

Більшість опитаних (64%) знайомі з даними соціологічних досліджень стосовно шансів кандидатів стати президентом України (у березні 2002 перед парламентськими виборами таких було 47%), 22% — не знайомі (у 2002 році 44% не були знайомі), 7% не пам'ятають (стільки ж у 2002 р.), інші не відповіли.

Попри все довіра до соціологів за два роки зросла, і близько 47% опитаних довіряють даним соціологічних опитувань фірм, які вже давно працюють та публікують результати своїх досліджень (у березні 2002 р. перед парламентськими виборами таких було 36%), не довіряє — тільки 13% (у 2002 р. таких було 29%) і вагається з відповіддю 37% (у 2002 р. таких було 32%), не відповіли і зараз, і у 2002 році 3% опитаних.

Щодо впливу результатів на поведінку, то якщо використати прийнятну КМІСом оцінку ймовірного приходу на вибори як тих, хто сказав, що прийде, плюс половина тих, хто сказав, що скоріше за все прийде, одержимо такі дані (див. таблицю).

<i>Відсоток (по відношенню до тих, хто ймовірно прийде на вибори)</i>	<i>Якщо за даними соціологічного опитування вибраний кандидат...</i>	
	<i>...не має шансів стати президентом</i>	<i>...трохи відстає від конкурента</i>
Населення в цілому	93.7	104.5
Прихильники В. Ющенко	100.0	110.3
Прихильники В. Януковича	76.4	100.0

Ми бачимо, що дуже невеликий вплив на населення в цілому має соціологічна інформація, що претендент не має шансів на перемогу (94% все одно будуть за нього голосувати), а невелике відставання має позитивний вплив на бажання голосувати за свого кандидата (прийде голосувати за нього на 5% більше, ніж якщо такої інформації немає). Мобілізаційний вплив невеликого відставання дорівнює приблизно 10% серед прихильників В. Ющенко і майже нульовий серед прихильників В. Януковича.